

СТАНОВИЩЕ

от доцент д.н. Иван Тодоров Русков

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*

професионално направление 2.1. *Филология* (Българска литература)

докторска програма *Българска литература (Българска литература от Освобождението до края на Първата световна война)*

Автор: Велика Атанасова Гюлемерова

Тема: Блудният син в българската литература (Прозата от Освобождението до 80-те години на XX век)

Научен ръководител: доц. д.н. Иван Тодоров Русков, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

1. Общо представяне на процедурата и докторанта.

Със заповед № Р33-1382 от 10.04.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *Блудният син в българската литература (Прозата от Освобождението до 80-те години на XX век)* за придобиване на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*; професионално направление 2.1. *Филология* (Българска литература); докторска програма *Българска литература (Българска литература от Освобождението до края на Първата световна война)*.

Автор на дисертационния труд е Велика Атанасова Гюлемерова – докторантка в редовна форма на обучение към катедра *История на литературата и сравнително литературознание*, отчислена с право на защита, с научен ръководител доц. д.н. Иван Тодоров Русков от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” (ПУ).

Представеният от Велика Гюлемерова комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС 'магистър')

- заповеди за записване в докторантура, прекъсване на обучението (поради майчинство) и за продължаване на обучението;
- заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит по специалността с успех *Отличен б*;
- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет;

Докторантката е приложила 6 броя статии по темата на дисертационния труд.

2. Актуалност на тематиката.

Бидейки част от фундамента на Светото Писание, Притчата за Блудния син, която е фокус на дисертационния труд, е актуална тема за изследване не само защото досега не е била системно разработвана в български литературоведски текстове, а защото позволява да се проследят същности моменти от отношението *Библия – литература*, от една страна, и представите за структурата на света и ценностите ориентири в него, от друга.

3. Познаване на проблема.

Докторантката е запозната с главните страни на проблематиката, свързана с изследваната тема, както е видно от подбора на необходимите за реализирането на тезата й текстове от българската проза, от литературноисторическите и теоретичните трудове.

4. Методика на изследването.

Предпочетен е сравнително-типологичният тип организиране на изследването, като в рамките на дадена глава и с оглед на централния проблем в нея се прибъгва до синхронния или диахронния срез на литературноисторическото поле. Предимството на подхода е, че позволява да се загърби евентуалното позитивистко систематизиране на емпирията.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите.

Текстът на Гюлемерова е от 236 страници и съдържа увод, четири основни глави (*I. Специфики на притчата като жанр; II. Образът на сина в българската художествена литература с оглед на притчата за Блудния син; III. Образът на бащата в българската художествена литература с оглед на притчата за Блудния син; IV. Библейски и политически аспекти на представата за дома*), заключение и библиография. Предвид обхвата на литературноисторическия период и избраните за прочит текстове може да се твърди, че дисертационният труд е целенасочено изложение, в което фактите и анализът са сравнително добре балансирани и позволяват да се очертае и защити дадена теза. Както и

следва да се очаква, в теоретичната глава са засегнати и някои от богословските аспекти на притчата, но те съвсем правомерно не стават водещ ракурс на изследването, в целия ход на което е налице съзнанието за сложното преплитане на видовете прочити на библейските притчи и тяхното модифицирано проявление и осмисляне в литературата. Следвайки структурата на притчата за Блудния син, втора, трета и четвърта глава от дисертационния труд насочват вниманието си съответно към сина, бащата и дома, като успяват да покажат особеностите на напрежението по оста *син – баща* (дете – родител), *норма – отклонение*, *изгубване – опит за намиране на дома*. Доколкото и където това е необходимо, образите са четени както в буквален, така и в преносен план, като се разкриват специфични и типологични страни от функционирането и осмислянето на блудността в определени рамки. Важно е да се подчертае, че колкото повече изборът на текст и персонажи изглежда проблематичен (както е например с романа „Казаларската царица” на Вазов и главната героиня в него), толкова по-добре на практика изпъква семантичният потенциал на притчовото послание и естеството на човешкото биване в света. Преобладаващо, анализите, предложени от Велика Гюлемерова, са мотивирани и убедителни. По-очевидни затруднения и отделни донякъде спорни редове личат на места в тълкуването на романа „Антихрист” на Емилиян Станев и „Време разделно” на Антон Дончев, но и точно в тези случаи изпъкват сложните ракурси на проблематиката, изискващи гъвкаво боравене с разбирането за земното и небесното, за родовото и верското начало в битието на човека. В определени позиции концепцията на Гюлемерова сякаш се заслонява от предпочитание към даден изследовател и негови постановки, без всякога те да са дотам необходими за темата. Пренебрегнала е нуждата от позоваване на източник, когато говори за значението на името на Солен Калчо (с. 126), въпреки че ѝ бе обърнато внимание на този момент, но отдавам пропуски на известно напрежение при последната преработка на труда, както личи и на с. 44, където се говори за глава III вместо за глава II. Макар и рядко, се забелязват известни неточности в правописа и пунктуацията, като част от тях са очевидни технически грешки. Приведена е постановката от дневника на Деветаков („Хайка за вълци”), че не Бог е създал човека, а човекът е създал Бог (с. 128), но коментарът към нея е спестен. Спестени, изглежда, са и усилията да се ползват пряко поне преведените на български трудове на Августин, чиято концепция за двата града се предлага по чужд прочит (с. 146). Непрецизно са формулирани редовете на докторантката за възкресението според християнството (с. 147), за християнската концепция за дявола и битката на Христос с него (с. 150), за страха от Бога и властта (с. 158). Има и други сходни пропуски или недотам безукорни формулировки, но *не те* са водещи и *не те* определят характера на труда, а подчертавам – изпъкват най-вече интригуващите анализи на докторантката, плод на добре поставени въпроси с оглед на структурата и семантиката на притчата за Блудния син и на изследваните литературни текстове. Приносното в труда на Гюлемерова е в цялостното поставяне и разгръщане на проблема за функционирането на

притчата, както и в ракурса, от който се чете прозата в един сравнително голям период от време на българската литература. Не на последно място, тя „отваря” поле за работа, в което би могло да продължи да се изявява, от една страна, а и да привлече съмишленици и опоненти, от друга.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта.

Представените 6 публикации са по темата на дисертационния труд и засягат основни моменти от проблемно-тематичните линии в него.

7. Автореферат.

Авторефератът представя главните пунктове и ключовите тези в изследването, изцяло е съобразен с изискванията на Филологическия факултет на ПУ.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати.

Препоръчвам да се редактира още веднъж текста преди евентуалното му отпечатване в книга, за да се отстранят пропуските и да се прецизират някои спорни или недотам ясни формулировки. Би могло да се развие по-обхватно и по-аналитично опитът, включен като резюме в заключението (с. 229 – 230), да се проследи хронологичният ред в преосмислянето на притчата в литературата ни, като се отчита обаче и промяната в културноисторическата картина на времето.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като се базирам на впечатленията си от цялостната работа на докторантката и като имам предвид качествата на представения от нея дисертационен труд, препоръчвам на уважаемите членове на научното жури на Велика Атанасова Гюлемерова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование: *2. Хуманитарни науки*; професионално направление *2.1. Филология* (Българска литература); докторска програма *Българска литература (Българска литература от Освобождението до края на Първата световна война.*

5.05.2017 г.

Изготвил становището:

Доцент д.н. Иван Русков